

Urbański, Marek

"Filozofia i myśl społeczna XVII wieku,
cz. 1-2", red. Zbigniew Ogonowski,
Warszawa 1979 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 71/2, 426

1980

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

wysiłku, nie mogła go następnie utrzymać; dlatego upadek był tak gwałtowny i całkowity oraz — wkraczając na teren rozważań historiozoficznych — czy jej kariera jako wielkiej potęgi miała realny wpływ na późniejszą historię kraju.

W końcowych partiach tych rozważań Roberts sięga aż po dzień dzisiejszy odnotowując współczesne przejawy szwedzkiej świetności i szukając śladów wpływu okresu imperialnego na obraz Szwecji dzisiejszej — Szwecji Thorbjörna Fällidina i Olafa Palme. Dostrzegając silne wpływy tradycji historycznej m.in. w składzie panteonu narodowego, celebracji odpowiednich rocznic, poczesnym miejscu historyków wojskowości w historiografii szwedzkiej etc. autor wyraża przekonanie, iż historyczne doświadczenia z okresu wielkości wyraźnie, choć w trudny do zdefiniowania sposób wyróżniają Szwedów spośród ich skandynawskich sąsiadów.

Niewątpliwą zaletą omawianej książki jest przejrzysta ilustracja kartograficzna. Identycznie rozwiązane mapy pozwalają śledzić kolejne etapy ekspansji szwedzkiej w XVI i XVII w., przedstawiają rejonny konfliktów z Danią, Rosją, Polską i Niemcami zaznaczając kolejne szwedzkie sukcesy terytorialne — by w końcu naszkicować punkt docelowy — imperium z 1660 r.

Nie ma w książce oddzielnego zestawienia bibliograficznego — autor wyraża nadzieję, iż brak ten uzupełnią odpowiednio rozbudowane przypisy; niewielka objętość i nieco eseistyczna forma uzasadniają brak indeksu.

Jaka jest więc przydatność omawianej pozycji? Wydawca podkreśla szczupłość literatury poświęconej problemom nowożytnej historii Szwecji, dostępnej w języku angielskim nie mówiąc już o innych. Omawiana praca ma wypełniać tę lukę, dzięki swemu syntetycznemu ujęciu, stać się cenną pomocą zarówno dla studentów, jak i zawodowych historyków. Mimo istnienia łatwo dostępnego polskiego przekładu „Dziejów Szwecji” Ingvara Anderssona (Warszawa 1967) oraz polskiego opracowania — autorstwa Adama Kerstena (Warszawa 1973), praca Roberta z pewnością zainteresuje też polskiego czytelnika ze względu na swe oryginalne, autorskie ujęcie najciekawszego chyba okresu historii Szwecji.

W. T.

Filozofia i myśl społeczna XVII wieku, cz. I—II, red. Zbigniew Ogonowski, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1979, s. 738, 468.

Bardzo obszerny (ponad 900 stron samych tekstów) tom najpełniej chyba z dotychczas wydanych realizuje założenia, które przyświecały całości edycji. Autor starał się dać czytelnikom „panoramyczny” przekrój stanu umysłowości Polaków XVII wieku. Nie wahał się więc włączyć do antologii tekstów intelektualnie miernych, czy nawet swoistych aberracji myślowych, o ile tylko były one współcześnie czytane i cieszyły się powodzeniem.

To socjologizujące założenie znalazło odbicie w sposobie klasyfikacji materiału, który Z. Ogonowski dzieli na 6 obszernych grup: I. Myśl społeczna i polityczna. Świadomość stanowa, narodowa, historyczna; II. Kwestia tolerancji; III. Filozofia religii. Wiąż religijna i spory wyznaniowe; IV. Etyka, estetyka, refleksja nad historią; V. Fizyka, kosmologia; VI. Logika, metafizyka.

Podziałowi publikowanych tekstów została podporządkowana konstrukcja wstępu, który obok uwag o poszczególnych pismach daje czytelnikowi minisyntezę zasadniczych problemów, wokół których zostały one zgrupowane. W przeciwieństwie do tomów poprzednich komentarze mają przede wszystkim charakter przypisów rzeczowych, a nie źródłowych. Tom uzupełnia „Słowniczek wyrazów staropolskich” i szczegółowy indeks osobowy.

M. U.